СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. No. 298. Jersey City, N. J., Tuesday, December 23, 1924. VOL. XXXII. Ч. 298. Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 23. грудня, 1924. THREE CEN[TS]

Конґрес тратить час без праці

ВАШИНГТОН, 20. грудня. — Палата послів досі ухвалила лищень три точки буджету федерального уряду, а сенат і того ні.

Конґрес розіхався нині на святочні ферії, які будуть тревати до 29. грудня.

ДОВКОЛА ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 20. грудня. — Прогибіційний уряд подає, що за сей рік урядники сконфіскували за воженне горівки 5,214 автомобілів. Вся власність, сконфіскована на основі прогибіційного закона за один рік, виносить 10 міліонів 700 тисяч долярів.

З приводу свят до Злучених Держав далі напливає велика маса алькоголю. В Новій Англії сконфісковано вчора ладунок алькоголю вартости 100 тисяч долярів. Мимо сього на слідуючі дні на вулицях прибережних міст продавано шкотську горівку по 1 долярови за кварту.

Федеральний уряд почав слідство в справі смертий від алькоголю, які в одному місті Ню Йорку виносять уже 31 случаїв.

ОСТЕРІГАЮТЬ РОБІТНИКІВ ПЕРЕД СТРАЙКОМ.

СКРЕНТОН, Па., 20. грудня. — Серед робітників зелізниці Лігай Велі йде сильний рух за прилученнем до страйку вуглевих робітників Пенсилвенійської зелізниці. Над сим страйком уже й заряджено голосованне серед робітників, але тепер юнія остерігає їх що після умов юнійного контракту з підприемством робітникам не вільно виходити на страйки для симпатії.

Тимчасом серед самих страйків Пенсилвенійської Компанії пішов рух за закінченнем страйку. Майнерська юнія рішилася предложити робітникам пропозицію закінчення страйку і незадовго над сею справою відбудеться нове голосованне серед робітників.

СТО ТИСЯЧ НА БОРОТЬБУ ПРОТИ КУРЯЧОЇ ХОЛЕРИ.

ВАШИНГТОН, 20. грудня. — Конґрес ухвалив нині 100,000 долярів на боротьбу проти недуги курий, що захопила спершу три стейти, але тепер уже рознеслася майже на цілі Злучені Держави.

МІЛІОНИ НА ПРИКРАСУ ЛИЦЯ.

ВАШИНГТОН, 21. грудня. — На основі податкових звітів обчисляе уряд, що Америка видае тепер річно 117 міліонів долярів на косметики для прикрашування тіла, як пудри до лиця, краски до губ, тощо.

Замітно теж, що в 1921 році Америка видавала на сі ціли всего 26 міліонів.

НЮЙОРСЬКИЙ УРЯД ЗДОРОВЛЯ ПРО ТИФ.

НЮ ЙОРК, 20. грудня. — Нюйорський комишенер здоровля заявляе в своїм публичнім булетині, що вчора знова появилися 23 нові случаї занедужання тифом.

Уряд рівночасно додае, що тиф сей не проявляе звичайної сили. Смертельність від нього мала. Уряд радить стерегтися устриць.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ЧИПЕВА, Висканcин, 20. грудня. — На зелізничій дорозі зелізничного підприемства Минеаполис, Ст. Пол енд Ст. Мері случилася страшна катастрофа.

Послідний віз особового поїзду, їдучого на схід, відорвався від зелізниці та скотився в ріку Чипеву. При сьому згинуло 8 людий, а 7 віднесло тяжкі тілесні ушкодження. 8 ще не найшли.

ЛЕТУН УПАВ У РІКУ.

КРОТОН, Ню Йорк, 20. грудня. — Американський військовий летун Тернер упав тут у ріку Гудсон.

Його упадок бачив зі зелізниці кухар поїзду Аміельо Конте. Він зараз кинувся в холодну воду ріки та виратував летуна.

Причиною випадку були сильний вітер та клопіт в машині.

ПРОПОНУЮТЬ НОВИНУ В ЗАКОНОДАВСТВІ.

НЮ ЙОРК, 20. грудня. — З огляду на те, що право американських судів признавати закони конґресу та леґіслятур незгідними з американською конституцією викликують велике замішанне, зі самого уряду почався рух за тим, щоби конґрес мав право питатися, а на висщий суд Злучених Держав мав обовязок видавати опінії про законність кождого проекту закона, предложеного в конґресі.

СТО ПОЖАРІВ В ОДНІМ МІСТІ ЗА ДЕНЬ.

ШИКАҐО, Илинойс, 21. грудня. — За один нинішний день місто Шикаґо мало 100 пожарів. В них погибла одна людина. Шкода з них виносить коло три чверти міліона.

В ОРҐАНІЗАЦІЇ БЕЗ ПУБЛИЧНОЇ КОНТРОЛІ.

ТРЕНТОН, Ню Джерзі, 20. грудня. — Серед Ку-Клакс-Клена сього стейту йде тепер завзята боротьба за вживанне фондів орґанізації. Ходить сим разом о 40,000 долярів, зібраних на виставленне методиської церкви.

НЕПОРОЗУМІННЯ МЕЖИ ВАТИКАНОМ А АРҐЕНТИНОЮ.

БУЕНОС АЙРЕС, Арґентина, 21. грудня. — Відносини межи арґентинським урядом а Ватиканом знова заострилася через те, що новий апостольський делеґат не предложив арґентинському урядови до затвердження своеї повновласти від Ватикану. Арґентинський уряд уважае, що се е нарушеннем арґентинського карного закона та грозить папському делеґатови вязницею, коли не повинуеться законови.

СТРАЙК РАДІОВИХ МУЗИКАНТІВ.

Шикаґо, Илинойс, 20. грудня. — Тут застрайкувала юнія музикантів, що грае для радіового підприемства. Се відай перший того рода страйк у світі..

КЕРМУЮТЬ ЛОДКИ РАДІОМ

Ню Йорк, 19. грудня. — Зелізниця Ню Йорк Сентрел та Радіо Корпорейшен оф Америка робили нині проби з кермованнем лодкою на воді при помочі радія на суші.

КОРАБЕЛЬ У НЕБЕЗПЕЦІ.

Бостон, Мессечузетс, 21. грудня. — Пароплав Манакі розсилае вістки про своє небезпечне положення. Прибережний урядовий корабель Тампа поспішив йому на ратунок.

ЛЮДСЬКИЙ ЛАНЦЮХ УРАТУВАВ ЖИТТЯ.

Дітройт, Мишиґен, 21. грудня. — Александер Новіцький, 27-літний мущина, впав нині підчас совганки на каналі ріки Дітройту в полонку. Члени дітройського клюбу яхтовці сейчас утворили людський ланцюх та витягнули його з води.

РІЗДВО ТА НЕБЕЗПЕКИ ДЛЯ ОЧИЙ.

„Національний комітет для запобіжения сліпоти", подає, що з приводу свят Різдва людині можуть грозити три небезпеки осліплення. Одна від забав воздушними рушницями, друга від штучних огнів, трета від затроеного алькоголю.

БОЛГАРСЬКІ ШКОЛИ НА УКРАЇНІ.

Яких то вже шкіл нема на нашій землі! І молдавські і жидівські, і польські і німецькі і ще прибувають болгарські. Є їх сто, а призначені для тих зукраїнізованих Болгарів, що колись поселилися на полудневих землях України. Вони вже всі говорять укр. мовою, але більшовикам не шкодить їх назад зболгаризувати.

Для цих шкіл вже видають ся книжки та підручники, а згодом може ще повстане й осібна република.

НАФТА В ЧЕХО-СЛОВАЧИНІ.

На днях найдено в двох місцях в Чехословаччині жили ропи. В Ґедінґу довертілися до ропи в глибині 128 метрів, причому денна продукція виносить 6—8 тисяч кільоґрамів. Далеко богатщі ропні жерела найдено на Підкарпаттю, в Слатині, в глибині 160 метрів. Знавці впевняють, що сі жерела дорівнюють жерелам бориславської кітловини і з часом унезалежнять Чехо-Словаччину від закордоного імпорту.

НЕЩАСНІ ДОБРОВОЛЬЦІ.

В запльомбованих возах манджурської зелізниці найдено коло Тіянусіну 68 трупів людей, які померли з голоду. Були це куліси, яких звербовано до військової служби, заладовано в вози, запльомбовано і забуто. По отворенню возів найдено 86 трупів в стані розкладу..

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ УРЯД І ПРЕСА.

Чехословацький уряд рішив подарувати синдикатови чеських журналістів одну з палат на Словаччині для журналістів-емеритів.

ШІСНАЦЯТЬ НАЗВИЩ ДО ДИСПОЗИЦІЇ.

Перед карним судом в Катовицях станув на днях осібняк, обвинувачений в шпіонажі. Підчас розправи виявилося, що обвинувачений мав до своеї диспозиції 16 назвищ, з яких не божна було найти властивого.

ЗІЗД СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ ПІДКАРПАТТЯ.

В 8 і 9 падолиста, в Ужгороді відбувся Зїзд С.Д.П. Підкарпаття за участю 200 осіб і 100 гостей. Зїзд надіслав привітальні депеші президентові Масарикові і Каутському. Головними референтами на зїзді були: посол Нечас — про діяльність партії в Парляменті; рільник Остапчук — голова Зїзду, про міжнародню ситуацію і автономію Підкарпаття та инші. Другий день був присвячений дискусіям по питаннях господарської ситуації, робітничої та инших. Вибрано 18-членний комітет у склад якого увійшли 9 „русинів", 5 Мадярів 3 Чехів і 1 Словак. При сучасній політичній ситуації на Підкарпаттю Зїзд вважається успішиим.

ВИГІДНИЙ МЕБЕЛЬ.

Один шведський винахідник, що називається Берґлюнд зголосив патент на цікавий винахід. Він зробив именно мебель, який зі стола дається переміннити на велике ліжко, на дитяче ліжочко, на два фотелі, гойдальне крісло і фотель, на жардініерку (підставка на вазонки) і на бюрко до писання. Як би так ще можна було переміннити на кухню (плиту) авто і ванну, то він ставсяб необхідним для кождого чоловіка і кождому вистарчавби.

ПАДЕРЕВСЬКИЙ В ЛІКВІДАЦІЇ

Польські ґазети повідомляють з Варшави, що туди приїздить Падеревський, щоби продати акції гостинниці „Брістоль", яких є власником. З Варшави поїде Падеревський до Познання. Він тепер буде займатися тільки концертами, а його жінка годівлею курий. Так більщ-меньш буде виґлядати ліквідація політичної карієри польського пяніста.

Англія не хоче згодитись, аби Америка користала з „воєнних відшкодовань" Німеччини для аліянтів.

ПАРИЖ, 21. грудня. — Британський міністер закордонних справ Остен Чемберлейн заявив у ноті до американського правительства, що згода Німеччини в договорі з Америкою платити їй відшкодовання не мае правної підстави, бо Німеччина вже передтим згодилась у версайському мировому договорі віддати всі свої фінансові засоби до розпорядимости і під контролю аліянтів.

Він вказує на те, що протягом трох літ, коли аліянти стягали з Німеччини відшкодованне, Америка не вломинялась за свої відшкодовання і тому він навіть не сподівався, що Америка зголоситься тепер за відшкодовання.

Він пригадує теж промову Гюса, в якій сей заявив був, що Америка зріклася відшкодовань, і стверджує, що вона не мае леґального права до участи у відшкодованнях на основі пляну Доса і тому не годиться на се від імени Англії.

КОМУНІСТИ І ФАШІСТИ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 21. грудня. — Нині зібралось до 6,000 французьких комуністів на площі Пре Сен Жерве, де промовці виголошували до них запальні революційні промови.

Дневник Іманіте взивав разураз великими відозвами, щоби комуністи зібрались масово, аби дати відповідь і визов французьким фашістам, котрі готовляться захопити державну власть у свої руки, але не вдалось йому стягнути більше людий на сю демонстрацію.

А рівночасно бувший президент Франції Александер Мільран, котрий також тому 30 літ виголошував на Пре Сен Жерве запальні соціялістичні промови, а тільки до більших мас, готує французьких шафістів до захоплення влади. Він вже нині мае силу, якій не можуть рівнатись комуністи.

ДЕМОНСТРАЦІЯ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 21. грудня. — Баварська влада випустила на волю провідника німецьких комуністів Еріха Міґезама, котрий просидів у вязниці 5 літ за участь в комуністичному перевороті в Баварії в 1919 році.

Сьогодня він прибув сюди, де його привитали німецькі комуністи великою демонстрацією, в якій взяло участь до 50,000 осіб.

Поліція розіґнала демонстрантів.

ХОТЯТЬ ПОВОРОТУ ДО СТАРОГО.

РИМ, 21. грудня. — Премієр Муссоліні заявився за розписаннем нових виборів, щоб переконатись, чи нарід хоче фашістської влади.

Одначе опозиція виступила проти сього, кажучи, що фашисти повинні наперед уступити, а король повинен привернути давню владу. На їх думку щойно по уступленню влади фашістів можна розписувати вибори.

СПІРКА МІЖ РОМАНОВИМИ.

ПаРИЖ, 21. грудня. — Тут відбулась нарада російських монархістів, які постановили, що спірка між Романовими, а саме між Кирилом Володимировичем і Миколою Миколаевичем не повинна відбуватись прилюдно, але слід її погагодити мирним шляхом внутрі монархістів.

Міжтим між Романовими ведуться переговори про вирішенне, хто мае бути новим царем Росії. Вони годяться в сьому, що Кирило правий престолонаслідник, одначе кажуть, що він стратив се право, коли перейшов на сторону революції.

Кажуть, що Микола Миколаевич годиться, аби сина Кирила, 7-літнього Володимира проголосити царем, а його Миколу реґентом.

Зновуж Кирило від свого не відступае, а тільки годиться іменувати Миколу Миколаевича головним командантом російських армій.

СТРІТКАРИ В КИТАЮ.

ПЕКИНҐ, столиця Китаю, 18. грудня. — Тут отворено першу трамваеву лінію, який мае 8 возів.

Публика приняла новість без проливу крови.

У ЧУЖОМУ КРАЮ.

РИМ, 17. грудня. — Італійське правительство вислало до берегів Альбанії два воєнні кораблі яко осторогу, що й Італія може вмішатись до анґлійського перевороту, який там виконують тепер Серби.

ЗЛОДІЙ В АМБАСАДІ.

ПЕТЕРБУРГ, 17. грудня. — Сьогодня напали злодії на будинок тутешньої французької амбасади. Сторожа убила одного злодія, а одного ранила. Прочі втікли.

РОСІЙСЬКІ МОНАРХІСТИ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 21. грудня. — Тутешні російські Монархісти відбули тут свою нараду під проводом ґенерала Вранґеля і заявились за кандидатурою Миколи Миколаевича на російський престол.

ДЕРЖАВА-НАЇЗНИК.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 21. грудня. — Альбанське правительство прислало до Ліґи Народів протест проти сербського наїзду на Альбанію і проголосило Сербію наїзником.

ТРІЙКА ПРИ ВЛАСТИ.

БЕРЛІН, 21. грудня. — По проґнанню Троцького захопила власть в Москві безконтрольна відома трійка: Каменев, Зіновев і Сталін.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Телефон Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Біднійший дає більше.

Секція Рідна Школа Українського Педаґоґічного Товариства у Львові оголосила звіт про українські приватні школи, які вона удержує з жертв, і про сі одержані жертви.

Звіт обіймає час одного року, а саме шкільного року від 1-ого вересня, 1923, до 30-ого серпня, 1924.

За сей час галицька Рідна Школа одержала жертв:

З КРАЮ (головно із Східної Галичини) 55,022.10 польських злотих, се є $11,000.

І рівночасно в тому часі Р. Ш. одержала з АМЕРИКИ 34,889.99 польських злотих, себто майже $7,000., або о $4,000 МЕНЬШЕ АНІЖ ЗЛОЖИВ САМИЙ СТАРИЙ КРАЙ.

Се значить, що знищені і зубожілі наші браття в Галичині всетаки зложили більше на Рідну Школу аніж американські Українці, котрі світової війни, революції і польської руїни та неволі ані в сні не виділи.

Коли ще зважити, що до тої суми $7,000 (не цілих), які Рідна Школа дістала з Америки, причинилась і Канада, то може Українці в Злучених Державах не зложили НАВІТЬ ПОЛОВИНИ того, що зложили наші крайно зубожілі браття і сестри у Східній Галичині.

Се показує, що біднійший скорше дасть жертву на добру ціль аніж заможнійший.

Але чи так далі має бути?

Чи буде так і тепер?

А може американські Українці покажуться, що вони будуть перші?

І може на сьогорічну коляду зложать тільки Рідній Школі, що вона і довги поплатить за минулий рік і поведе як слід далі українське приватне шкільництво під хвилевою польською окупацією.

Свято відродження.

(На коляду Рідній Школі).

Наближаеться. Світлий Празник Різдва!

Український Народ, розчевертований на своїх прадідних землях, розпорошений лихоліттем і по других частинах широкої землі, буде стрічати сей великий Празник традиційною колядою.

Сей день зеднае наших Братів і Сестер, що далеко за морями шукають красшої долі, з їх Рідним Краем, із невмирущою надією на побіду нашої національної справи, — духом обединиться велика українська родина.

Се душевне обеднанне повинно з кождим днем затіснюватись. Воно повинно пригадати нам національні обовязки і спонукати нас до їх точного виповнення. Нашим обовязком не лише охоронити нашу молодь від національної заглади, але й виховати на свідомих, характерних, відданих свому народови громадян.

До сеї мети мусимо йти двома шляхами: обороною українства в державному шкільництві та обороною державного українського шкільництва усіх типів, для всіх ділянок нашого життя, щоб вони в теперішньому часі систематичної денаціоналізації українського державного шкільництва зберігали українську дитину й ширили українську ідею та заступали нам зруйноване українське державне шкільництво.

Се велитенське завданне вложила українська суспільність на Українське Педаґоґічне Товариство. А в допомогу Товариству мусить стати кождий Українець і кожда Українка в краю, чи закордоном, чи за широким океаном, і до праці мусить приложити свою руку.

Світлий Празник Різдва Христового всіми центральними установами українського народу в краю і в Америці назначений Днем Рідної Школи (від 6-ого до 20-ого січня). ПІД ТЕПЕРІШНЮ ПОРУ ВІН МУСИТЬ СТАТИ ВСЕНАРОДНЬОЮ МАНІФЕСТАЦІЄЮ.

Таким чином велика ідея РІДНОЇ ШКОЛИ зединить нас, всіх Українців в одну велику солідарну громаду, яка мусить доконати і доконае великого діла.

Львів, дня 15. грудня, 1924.

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАҐОҐІЧНОГО ТОВАРИСТВА:

Бронислав Янів, голова. Др. Степан Біляк, секретар.

ЯК ВИГЛЯДАЄ БОЛЬШЕВИЦЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ?

Харківський большевицький дневник „Вісти" подае, що в Алмазно-Маріївському районі е фабрика, на якій працюе всього трьох робітників і чотири коні. При них е аж 12 службовців: завідуючий, помічник, два монтери, книговод, касієр, машиніста, двірник, два десятники і два візники.

Нівроку адміністрація!

ПРО ТИХ, ЩО НЕ СХОТІЛИ БУТИ САМІ СОБОЮ

Приклади з сучасного життя.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

I.

Скільки б одна нація не відгорожувалась від другої, все знаходитимуться одиниці, що будуть вискакувати зі свого національного оточення й переходити до „ворожого" національного табору.

Чим таке явище викликаеться й поясню'еться? Здебільшого тут відограе ролю **кохание.** Часто підставою для такого кроку являються **матеріяльні міркування.** Рідше до цього причиняеться **невдоволеність власною нацією.** А вже зовсім рідко такий перехід е наслідком високорозвиненого **почуття обовязку перед чужою нацією.**

Найчастійше переходять заборонену національну границю **Жиди,** відомі своєю здатністю до **„мімікрії",** себ-то до набирання чужих національних рис і властивостий. Через велику поширеність цього типу ми ним тут займатись не будемо. Далеко цікавійше простежити такі випадки серед представників инших націй.

Переходи в Жидівство.

Цей пирехід е найтруднішим бо е звязаний з двома великими прикростями: фізичною та моральною. Фізична прикрість полягае в тім, що, коли переходу доконує мущина, він мусить дати себе трохи „вкоротити". Що ж до моральної прикрости, то всім відомо, яким упередженнем ставляться инші народи до Жидів, отже на того, хто проміняв свою національність на жидівську, це упередженне мусить упасти подвійним тягарем.

Не зважаючи на ці спеціяльні трудноші, яких не зазнаеться при переході до жадної иншої національности, переходи в жидівство трапляються досить часто. Якраз в останнім часі богато говорилось про 26-літнього Українця, **артиста-маляра Е. М.,** який перейшов у жидівство й над яким виконано у Варшаві операцію обрізання. Пізнійше надійшли відомости, що цей Е. М. полюбив доньку багатого варшавського Жида, мав з нею одружитись і взяти великий посаг, а тепер відїздже до Палестини, де поселиться постійно.

Цей випадок не е виїмковим. Перед війною був на Україні відомий куплетист **Юліян Убейко.** Приїхавши якось до Варшави, він зробив те саме, що Е. М.: дав себе обрізати й перейшов у Мойсееву віру. Але часи тоді були инші. У Варшаві тоді був ґенерал-ґубернатором Скалон. Довідавшись про цю пригоду, він звелів арештувати Убейка й посадити його в цитаделю, як божевільного. Аж по кількох роках, коли настала війна, бідолашному прихильникови юдаїзму пощастило видряпатися з пазурів царської вязниці...

Відомий ще один подібний випадок, але з глибшим підкладом. Яких літ двадцять тому в Минську (нині столиця совітської Білоруси) був ґубернатором барон Медем. Він жорстоко переслідував революціонерів, а особливо революціонерів-Жидів, яких у тім краю було найбільше. Але його син, **Володимир Медем,** сам захопився революційними ідеями й пристав якраз до жидівської революційної орґанізації „Бунд". Він навчився по-жидівськи й присвятив ціле своє дальше життя виключно революційній праці серед жидівської людности. Чи виконав він над собою операцію обрізання це невідомо, але духово він цілком зжився з жидівством. Ще зпочатку товариші на нього дивились, як на „ґубернаторського синка" й „ґоя", але згодом усяка ріжниця між ними затерлась, і медем зробився „своїм чоловіком" серед Жидів. Недавно він помер на еміґрації.

Для повноти можна ще згадати про подію, яка нині хвилюе віденські аристократичні круги. Ґрафиня **Катерина Шенборн,** заручена з бароном Евгеном Ротшильдом, цими днями перейшла в жидівську віру. Небаром відбудеться їх вінчанне по жидівському обряду, а тоді молоді переїдуть на постійно до Праги.

Ясна річ, що з усіх наведених випадків найбільш простим і зрозумілим е випадок ґрафині Шенборн. Вона це під кождим оглядом мала найлекше...

Р. М. Рильке не хоче бути Німцем.

У наведених випадках переходу з одної національности в другу ми могли простежити вплив трьох причин: **кохання** (випадок Е. М., а можливо й Убейка),. **матеріяльного моменту** (ґрафиня Шенборн) й **почуття обовязку перед чужою нацією** (Медем).

Життя дае нам змогу простежити на практиці й вплив четвертого фактору: **не вдоволености своєю нацією.** Демонструе на собі цей вплив відомий німецький поет **Райнер Марія Рильке.**

Рильке є без сумніву одним з найвидатнійших поетів сучасної Німеччини. Можливо навіть, що найвидатнійшим. Походженнем він е чистокровний Німець, пише він німецькою мовою, корінне його творчости лежить у німецькім ґрунті. А тепер послухайте, що він говорить.

Вже від кількох літ Рильке живе у Швайцарії. Недавно до нього завитав співробітник одної чужоземної літературної часописи, й між поетом та його гостем завязалась така розмова:

Рильке: Війна цілком вибила мене з колії. Я не міг ані писати, ані мислити. Це були страшні роки. Але тут у Швайцарії я почуваю себе добре.

Гість: Так ви не тужите за рідним краєм?

Рильке: Я ніколи не мав батьківщини...

Гість: Так, так, є богато Німців, що виїхали з рідного краю й більше не хотять туди вертати.

Рильке: (широко-здивовано розкривае очі): Але ж я зовсім не Німець!

Гість не сподівався такого признання й на хвилину тратить рівновагу. Але незабаром розмова навязується знову, й гість питае:

— Як ви ставитесь до Ромена Роляна!

На це Рильке:

— Він мені зовсім чужий. Але не через те, що він Француз, а через те, що він занадто накладае з Німцями...

Можна собі уявити, через що Рильке — сам чистокровний Німець — так зненавидів свою націю. Сучасна Німеччина витворила такий національний тип — брутальний, безоглядний, якийсь вовчий, — що людині з тонкими нервами й чутливою душею серед таких земляків нічого робити. І Рильке так далеко відійшов **психольоґічно** від сього народу, що вже дивується, коли хтось уважае його Німцем, і душею відвертається від тих, хто з Німцями накладае. До кого-ж пристав Рильке? Найрадше він пристав би до Москалів (бо їх не знае); він вже навіть навчився московської мови й намагався писати вірші по-московськи. Але справа не пішла, бо „щоб бути Москалем треба зовсім поринути в цім морі. Отже Рильке блукае без батьківщини й без національности, але своєї первісної батьківщини й національности він вирікся й відсахнувся навіки-віків.

Прага, 25. падолиста.

Радянин.

ЯК ЗБИРАТИ КОЛЯДУ НА РІДНУ ШКОЛУ?

1, В кождій місцевости треба оснувати **Комітет Рідної Школи.** Почин до оснування такого Комітету повинні дати вже істнуючі в громаді українські установи — а коли таких нема, то свідоміщі одиниці в місцевости. Тільки не ждати, щоби хто другий розпочав діло, а самому його починати.

2. Комітет Рідної Школи вибере старшину і опрацюе подрібно програму праці. В першу чергу треба зорґанізувати **колядників,** які мають піти з колядою від хати до хати в часі Різдва, Йордану і Нового Року. Під колядою розуміемо святочну збірку на Рідну Школу. Імя і назвиско кождого жертводавця, його адресу і висоту коляди вписувати на окрему лісту.

3. Попри коляду треба доконче перевести поголовне **членство Рідної Школи,** т. зн., що кожда українська одиниця, отже й діти мусять бути членами Рідної Школи. Членська вкладка виносить 1 **дол. на рік,** а бідні можуть платити навіть місячними ратами.

4. В часі від 6-го до 20-го січня повинен Комітет Рідної доконче уладити на дохід Рідної Школи аматорську виставу, концерт, забаву, — а сі уладження попередить короткий, ядерний відчит про вагу Рідної Школи.

5. Комітет Рідної Школи мае постійно працювати над поширенням ідеї Рідної Школи.

Писати і висилати гроші на адресу:

Ukrainian Pedagogical Society,

Rynok 10, Galicia, Europe.

Головна Управа Українського Педаґоґічного Товариства.

ДО ЗЕМЛЯКІВ.

(Із села Болотні, повіт Перемишляни, Галичина).

Звертаемось з болем душі, однак з братерською любовю до вас, яко наших братів земляків в Америці, з прозьбою допомочи нам у нашім старім краю, котрий то край як вам відомо належить під сучасну хвилю до ворогів нашого любого українського народа.

До часів нинішних село наше належало до правдивої темноти і по правді ніхто не знав хто він і якої нації, однак під сю нинішну гірку для нашого народа хвилю завдяки кільком одиницям далось допровадити до знебільшої просвіти і освідомлення наших братів та нещастя в тім що власного дому не маем, на сю ціль, надзвичайно важну, як просвіта, позаяк тільки в просвіті наша і нашим поколінням красша будучність сіяе.

Власний дім зачалисьмо будувати тай годі докінчити задля вичерпання грошевих засобів і прийдеться нам залишити се надзвичайно важне діло, котре тільки одиноке давало би чуття життя української нації, мусимо зазначити, що як в роботі просвітній так і в будові стараються лише одиниці котрі зложили вже марок польських в вартости від 5 до 15 долярів. Гріш розійшовся, робота чекае сумного кінця.

Тому просимо вас як братів не забувайте за старий край причиніться хоч троха до сего діла позаяк діло се дуже важне колиж в просвіті куеться доля наша і нашим поколінням.

Комітіт будови і виділ читальні Просвіти просить не відмовити нам сеї пекучої справи Вразі складання офір на сю ціль то спис осіб офіруючих проситься подати. — О полагодженню справи на всякий случай проситься повідомити виділ читальні Просвіти Болошна а під кождим взглядом будем вдячні.

Виділ читальні Просвіти.

Скористаймо зі свят.

Ювилейна кампанія Українського Народного Союза йде повною силою вперед. З усіх усюдів приходять до канцелярії Союза докази, що члени Українського Народного Союза захопилися кампанією та з одушевленнем працюють для зросту своєї дорогої, могучої орґанізації. Тиждень за тижнем, місяць за місяцем вони бачуть гарні плоди своеї праці, і тому вони починають щораз більше любити орґанізаційну працю. Як з їдою деколи приходить апетит, там з роботою в наших членів прийшов запал до праці.

Межи сотками листів, які наспіли з приводу сеї кампанії, звернемо увагу на один. Гр. В. Лисогір, секретар 58 відділу, пише:

> **„Ювилейна кампанія кінчиться, але зглядом зимової пори, треба продовжити її ще хоча на два місяці. Приходять свята Христового Різдва і много наших членів зійдеться зі своїми знакомими братьми та сестрами та буде забавлятися. І певно то там їм прийде на гадку, що їх кревні ще не належать до Українського Народного Союза, нашої найбільшої підпори для вдів і сиріт наших в Америці. Най ся думка буде перед нашими очима і най вона нас загріває до праці для нашої орґанізації. Прийде колись час, що ми всі станемо як один в нашому Українському Народному Союзі. В злуці сила".**

Най сі щирі слова нашого орґанізатора загрівають нас до дальшої праці для Українського Народного Союза. Заким членські голоси вирішать справу продовження кампанії, попрім справу кампанії сейчас. До скінчення біжучого року остае всего несповна два тижні. Покажім за сей час, що ми хочемо працювати та кожду хвилю використуемо для збільшення нашої орґанізації. Наближаються американські свята Різдва. Правда, ми не святкуемо їх у повному значінню того слова, але все таки богато з нас не буде працювати й буде мати нагоду стрінутися та поговорити зі своїми знакомими. Підім при тій нагоді за словами дописувателя та не забудьмо на те, що й межи нашими знакомими найдеться немало людий, які не належуть до Українського Народного Союза. Не стидаймося почати з ними говорити про Український Народний Союз, бо говорячи про нього, ми говоримо не так дуже про свое добро, як про добро своїх знакомих. Можнаби при тій нагоді подати таким знакомим статтю нашої ґазети або відозву нашого уряду й від того почати розмову про потребу обезпечення.

Нема що боятися невдачі. Раз, невдача не така болюча, як вона здалека видається. По друге, без ризика нема вдачі.

Нема чого боятися, що зробимо прикрість свому знакомому. А навіть хочби зробити тепер, то колись прийде час, коли він його буде благословити за ту „прикрість".

Використаймо ще добре послідні дні Ювилейної Кампанії, та покажім, як ми вміемо працювати серед українського народа для добра одиниць і для добра всього гурту.

УКРАЇНСЬКІ ІНВАЛІДИ ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ

Львівське Діло пише:

До многих фактів жертвености з боку наших інвалідів додаемо новий: Українські інваліди, що перебувають в одному з варшавських шпиталів, довідавшися з польських часописий про матеріяльну скруту Українського Педаґоґічного Товариства та про байдужність українського громадянства, прислали дня 22. падолиста с. р. 11 зол. на „Рідну Школу". Ся „вдовина лепта" українських інвалідів зворушить певно совість нашої інтеліґенції, нашого селянства і робітництва. Їм лекше спромогтись бодай на такі або відповідно більші жертви. Колиб із кождої української громади надійшло до каси Головної Управи УПТ. бодай стільки жертви, що від сих інвалідів, то „Рідна Школа" кождого місяця мати-ме достаточно засобів до ведення своеї дотеперішньої праці.

В. Лотоцький.

О, РІДНА ЗЕМЛЕ!

О, рідна земле, країно рідна!
Така багата, а така бідна,
Коли й до тебе доля всміхнеться,
До діток твоїх воля озветься?
Тілько вже сліз тих, тілько вже крови
Тілько посвяти, тілько любови
І все на марне! Боже мій, Боже!
Усе горою все нам вопроже.
Колиж, коли вже правда повстане
І ясним оком на нас погляне,
На нас погляне, нас приголубить
І враз прожене все, що нас губить?
А щож нас губить, гонить в неволю,
Що нам готовить нещасну долю?
Що одностайне не в тім стати,
Ставить загальне вище привати.
Тут всі невдачі й наша несила,
Цим все копаесь для нас могила.
Аж коли згине у нас ріжнота
І згідна, спільна піде робота
Справи народні підуть горою,
Як тоді станем разом до бою
В великій згоді, в сильній любови,
Не проллем марне тоді ми крови,
Зірвем кайдани всі одностайно,
Здобудем волю-долю негайно!

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

...ЗВА В СПРАВІ ЧИТАЛЬНІ В ...КАХ, КОЛО ПЕРЕМИШЛЯ

На руки гр. Антона Онисика прийшла така відозва:

Дорогі Земляки!

Военна хуртовина, котра шаліла кілька літ затихла. Ми, Українці, сподівались, що за стільки жертв і крови на ріжних боевищах і в себе в дома одержимо **волю, незалежність України.** В заміну за це одержали ми поневолення, кайдани. Ці кайдани, що раз більше нас гнетуть. Однак ми хочемо жити, ми будемо жити, хоч би нам прийшлося боронити це життя борнею.

Коли тепер що раз більше пробуджується наше національне життя, виділ читальні Просвіти в Торках забрався до будови **дому читальняного,** щоби докинути цеголку до загальної „будівлі вітчини".

З жертв, котрі вплинули зі збірки в селі вибудовано зруб (деревляний) і вкрито дахівкою. Є це просторий будинок, складається з 6 обікацій: 1) простора саля на представлення; 2) читальня; 3) канцелярія; 4) склеп, 5 маґазин; 6) гардероба). Після обчислення, до викінчення цего дому (а хочемо його викінчити до весни) потрібно еще около 1500 золотих поль. (300 долярів). Беручи під увагу тогорічний неврожай, ріжного рода податки і данини, які тиснуть нас, ми не в силі зібрати повисшої суми.

Тому звертаемось до **вас, Земляки в Америці,** щоби ви допомогли нам в розпочатому ділі. Збудуймо спільними силами читальню в Торках. Не оден коли зайде до читальні буде гордий, що й він причинився до її збудовання.

У нас жертва виносить найменше 10 (десять) золотих. Сподіемось, що не оден дасть більше.

Ми запровадили „Памяткову Книгу", в котру вписуемо кождого, хто й якою сумою причиниться до збудування читальні в Торках і ця книга буде переховуватися.

Датки слати на адресу **Онисика Стефана в Торках** евентуально на приватні руки з рівночасним повідомленям листовно Виділ читальні про висилку гроший.

Торки, дня 1 падолиста 1924.

ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ" В ТОРКАХ:

(Печать).

П. Ривак голова, **Гавришко Ст.** ст. мед. Укр Ун. у Львові, місто голова, **П. Родак** секр., **Онисик Стефан** касієр, **Антін Длябога, Ст. Зарічний, Василь Чіснок, Ів. Павлуцький.**

Потверджується „Відозва" в цілій основі з умильною просьбою помочи в так важній справі, як будови дому Читальні.

ЗА ГР.-КАТ. ПАРОХ. УРЯД В ТОРКАХ:

(Печать).

о. М. Микитчук, парох.

За згідність з правдою у відозві потверджує Уряд Громадський.

(Печать).

Ст. Новаковський, нач. гром..

В Торках, 2. падолиста 1924.

Проситься інтересованих писати на адресу:

A. Onysyk,
83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

Т. Дмитренко.

ДЛЯ РІДНОГО КРАЮ.

Присвячується щирим синам України в Новому Світі.
(З видання львівської Просвіти).

Це сталося в великому століттю
З народом, що на прадідній землі
Терпів віки в тяжкому лихоліттю.
А виживав той нарід із ріллі
Политої крівавими слізми і потом
Цілої низки довгих поколінь,
Що мерли в морю муки і терпінь,
Що мерли в морю муки і терпінь,
І в боротьбі нераз лягли покотом.
І хоч прийшли часи, що нарід волі
По лихоліттю панщини діждав,
То це його не поліпшило долі — —
Знесилений, розбитий люд стогнав
В старім ярмі своїх батьків і — далі.
Бо сам собі порадити не вмів
Не мав сильної волі, сили сталі,
Хіба на те лише, щоби терпів.
А час ішов. Плили десятиліття.
Збудили вірнії сини народ,
Вели його у соняшний город
Просвіти й волі.
Та нові страхіття
Перед народом марою ставали:
Найкращі землі у руках панів,
І вбогі внуки предків-кріпаків
Лани ці гірко потом поливали.
На лан дідів їх гнали канчуками,
А внуків гнали чорні злидні кляті,
Голодні діти у холодній хаті —
Вони були свобідними рабами.
Тяжке було і люте люду горе,
І як почув він про заморський край,
Де поля безліч, скільки забажай,
То хто лиш міг пускався геть за море.
І хоч прийшлося зразу банувати
За рідним краєм у безлюдній пущі,
Пшеничний лан врожайний виробляти,
То нарід по літах тяжкого труду
Зажив щасливим і вільним життям,
Яке в старім краю його браттям
Ніколи навіть не родилось в груди.
А тимчасом в Батьківщині коханій
Народ, пробуджений з тяжкого сну,
Почав гоїти віковічні рани
І готовився, щоб святу весну
Зустріти в повній силі та свободі,
Вдержати волю у своїх руках,
Хапким сусідам закричати: годі!
І будувати власний певний шлях.
Та серед цих нескінчених змагань
Зайнявся край страхіттями пожежі...
І наш народ сплатив прещедру дань
Війні, що помсті не поклала межі.
Колиж огонь на мент один ущух
І ось здавалось: уже зійде зоря
Нової волі, бо народний дух
Розбив престол крівавого царя — —
Тоді два вічні вороги країни
Пустили свіже полумя руїни.
І тисячі, ах! тисящі синів
Найкращого, бо молодого цвіту
Надії народу, пішлю зі світу
На полі бою й по тюрмах катів.
І занімів ще раз наш нарід в болю.
Та пориви мов полумя ґорить:
І все леліе думи він про волю,
Щоб у негоді будувати гать.
Найбільш завзяті, вибрані сини,
Ті, що на прадідній землі лишились
І тії, що по чужині розбрились,
Віддали все для служби Вітчини.
А їх вільнійші щасливіщі браття,
Що долю кращую знайшли за морем,
Раділи щастям і терплять їх горем.
Любови Рідного краю і завзяття
Холодні не зменшили океани.
Вони браттям в бездольному краю
Подали помічну руку свою
І гоять братнії тяжкі рани.
І Край їх Рідний їх благословляе
Устами тисячів дітей-сиріт,
Який гіркий сукила доля світ,
Бо тато згинув за країни волю,
А маму злидні поклали в могилу.
Устами тих, що молодую силу
Свою дали, щоб кращу долю
Для любою Батьківщини добуть.
Устами тої молоді й дітвори,
Якій їх поміч світ знання отворе,
Щоби могли перейти науки путь,
У рідній мові та у рідній школі
Учились землю прадідів кохать,
За нарід дороге життя віддать,
І скинути тяжке ярмо неволі.
Устами цвіту й надій народу,
Тих, що розбрились по чужих краях
Повести люд — й до бою за свободу!

Клим Поліщук.

ЯСНА ПУТЬ...

Не співайте тушливих пісень,
Коли листя пожовкле шумить —
Скоро буря страшна пролетить
І засяє огніючий день...

Не сумуйте в щоденній журбі,
Коли серце минулим болить, —
Бо настане та радісна мить,
Як любов буде жити в юрбі...

Проклинати також не учіть,
Бо проклони не творять обнов.

Бийти криком своїм цілий світ,
Не згасайте в священім гніву,
Так прославите Землю Нову
І невільним пошлете привіт...

А тоді, як повернеться май,
Як струмочки із гір загудуть, —
З вами сонце піде в Ясну Путь
І відродиться рідний наш край!..

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз Виняток творять лишень відділи У Н Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за **В. Лозинським** переповів **М. Ценівський.**

(Продовження)

(3)

Завів коні до стайні, уставив в пересіку, привязав, насипав оброку, заложив сіно, а передше ще довгу спису і ці волохаті бесаги зложив у куті. Потім із одної бесаги видобув лук, з другої сагайдак зі стрілами, а з третьої кобзу козацьку з деренèвого дерева і все це біля сідла і двох пістолів, що їх мав в уздечках кульбаки, порядно на кілках порозвішував.

Я весь той час водив за ним очима з великою цікавістю. А як вийшов із стайні, побіг і я, чекаючи, чи скоро так як инші жовніри зачне клясти і на маму кликати: „Давай бабо їсти!". Мати була якраз на подвірю з сокирою в руці. Забіралася до рубання дров, бо слуги ми вже тоді не мали. Аж тут прискочить до неї козак, відбере їй сокиру й каже:

— Оставте, я то ліпше вмію!

Нарубав дров, заніс до хати, взяв дві порожні коновки і не питаючи навіть де в селі криниця, бо бачив її по дорозі, наносив води. А як побачив, що мама розпічуе вогонь на кухні, підсунувся і сам його так скоро розпітив, що я з мамою з дива не могли зійти. Побачив горщик чистий, котрий мама наварила була, налив до нього води, приставив до вогню. А як зробив це все, сів на лавці, моргнув до нас весело й каже:

— Вогонь є, вода є, йно варити, коби було що!

Так цей Семен чемненько примовився до вечері, що мати рада була йому за цю його чесність. Отже мав і кашу пшоняну з молоком і трохи шпирки до хліба найшлося — а їв наче вовк, такий був голодний.

Взяв нас враз за серце цей козачок. І з кожним днем раднійша була мала для нього. А я то так полюбив його, начеб то був мій рідний. Не було нам тяжко із ним, овшім немало помічний. Мамі коли міг то помагав: дрова рубав, воду носив, хату замітав, на поле ходив, січку різав, на жорнах муку молов. Що візьме, то під рукою горить йому, такий жвавий робітник, а веселий, а співучий, аж у хаті мило.

Бувало візьме вечером цю кобзу свою і давай співати, перервами на струнах перебірае, що й вони співають наче живі. І здається тобі роз, що жалісно плачуть, так що й тобі плакати хочеться; то знову бють начеб у дзвони радісні, або наче весела скрипка до танцю кличе, що йно поскоч із місця; то знову шумлять тихо як вітер у бурянах і гинуть десь далеко, начеб то аж за горами за борами було, що вже не до вуха промовляють, але до самої душі людської — і так тобі робиться, начеб щось доброго й любого втікало від тебе, а вкінці зовсім утікло й вернутися не обіцяло... Ненці моїй все тоді на плач збіралося і все ставав їй перед очима батько, бідолашній, самітній, мандрівний, у далеких поганських країнах.

— Боже милий, — каже так раз мама — що там тепер мій поробляе!

— Ваш? — питае Семен і каже дальше: От я дурний, то я думав, що ви вдовиця. А де ваш?

—Поїхав із фірманкою, з вірменським крамом... вже тому кілька неділь буде.

— А де поїхав? — питає козак.

— Далеко, дуже далеко, аж до Чорного моря.

Козак сплеснув у долоні й каже:

— Чорне море! Знаю, знаю! Бував я на Чорнім морі, ой бував! Так рік іще бував! Гей, гей, то як би моя батьківщина!...

А як говорив це, то так начеб і радість і жаль якийсь разом збірали його, а очі заіскрилися в нього, як два жевріючі вугілля.

— Над Чорне море поїхав! от і глянь, ніщо не говорите мені! Але де, в котру сторону. Бачите: Чорне море велике, велике як світ! А по берегах міста й села і замки, а від одних до одних далеко, далеко, знову світ! Білгород, Кілія, Сулима, Тарабозам, Синопа, Варна...

— Варна, Варна! — кликнула мати — до Варни з купцями поїхав.

— Ось що, так і кажіть, до Варни! Знаю, знаю! То не там від Запоріжжа, де наш Дніпро, ні там від Волощини, де ваш Дністер до моря вливається, то в долі, в долі...

— Як то Дністер? — кажу я вельми счудований. Бо Дністер плив під нашим селом і ледви його з нашого вікна не видно — то Дністер пливе аж до Чорного моря?

— Чому не має плисти?... пливе аж до самого моря. А як би ти, юначе, вийшов тут із Підбіря, а йшов берегом, а йшов і йшов і йшов... то зайшов би до лиману, а з лиману до Чорного моря, ось що!

Задумався тяжко, а тимчасом мама каже:

— А ви там були, Семене?

— Чому я не мав би бути? Був я тав, був я і дальше. Де то Семен не бував із батьком осаулом і з молодцями!...

— Так пішкома, Дністровим берегом? — питаюся я тепер.

— Бачиш його! Пішкома, берегом! Ще з тебе дурненьке хлопя! На чайках ми там були!..

І почав сміятися дуже з мене, а я вже стидався питати, що то таке чайки. Бо я знав лише чайки птиці і чув, що осінню вибіраються за море. Але мати питае:

— А щож то таке ці чайки?

Тоді дізналися ми від Семена, що то такі довгі човна, жолоблені з липових колод, шкірою в середині вибиті, а довкола трощею або очеретом оплетені. На них і ріками і морем бистро плине, хто веслувати добре знае.

— А що ви там робили, Семен, на Чорному морі і в Варні? — питає мати.

— Що ми там робили? Гуляли! В гості ми там були, гей в гостині! Лише що там нам не були раді, ой не були, певно не були!

Тут замовк і не хотів говорити дальше, лише таки йзробився, ніби хто відмінив його. Щось йому такого з очей блиснуло, чого ми передше ніколи не бачили в нього. Так як би в цьому козакові ще якийсь другий чоловік сидів, але злий і сердитий, а щойно тепер ніби з печери на нас глянув. Але то на хвильку лише було, бо зараз потім знову був веселий.

Мали ми богато потіхи з цього козака: і я і мама і сусіди. А я то вже певно найбільше. Навчив мене на своїй кобзі грати, навчив і з лука стріляти. А був такий вправний в цьому стрілянню і даку мав чудну певність у оці, що була птаха на лету стрілою прошие. Показав як маю собі стругати стрілища на стріли, як на їх набивати гострі наконечники, як робити самотраски, сильця і сітки на птаство і звірину, як виплітати саки на рибу, як у чистому полі або в лісі визнатися, де сонічко сходить а де ховається і де на небі південь а де північ. І то навіть у ночі, по зорях. Як прикладати вухо до землі й наслухувати і пізнати, чи хто іде здалека тай чи то вози чи кінні люде, і чи їх мало чи більше. Так взагалі навчив богато цікавого, чого в нас на селі ніхто або зовсім не знав, або не добре знав. З конем своїм, сухорлявим і на око дуже марним, то був наче з приятелем або з рідним братом, говорив до нього як до чоловіка і казав, що кінь розуміе його, а він коня. Бо то була собі незвичайна шкапина, як добре вивчена собака розумна і слухняна і як пес до свого пана привязана. Позволяв також мені всідати на свого коня, а як два инші коні провадив, щоби почвалали трохи, позволяв мені їхати на свойому, а сам сідав на одного з більших коний.

Одного ранку виїхали ми так із кіньми і взялися дорогою на Самбір. Віхали може якої чверть милі, коли подибаємо малий віз, але добре навантажений. Віз мабуть якийсь крам. У запрязі мадярському пара сильних коний. Візник зодягнутий не по нашому, бо у нас таких жупанів домашньої роботи і таких високих, гострих шапок, як козак Семен мав на голові, ніде довкола не носили. Як лише побачив його Семен, то мало не підскочив на кони і зараз до нього:

— Слава Богу! А ви від Таращі?

— А від Таращі. Від Лебединої Греблі.

— А відкіля ідете?

— Аж із семигородської землі.

— А куди Бог провадить?

— До Львова. А відтам помагай Біг, до дому на Вкраїну.

— А ві зі коні ваші?

— Коби то мої! Я чумак убогий. Не мое, жидівське...

— А що то за жид?

— Хотинський, турецький жид. Чорний Мордах.

— Чорний Мордах, що його по турецьки Кара Мордах зовуть?! — скрикнув Семен і так кинув собою на кони, начеб його хто стрілою прошив. — А де він?

— Остав позаду, — каже фірман — іде верхом, на сивому бахматі, ось і чути копита.

Дивлюся в цей бік і бачу: іде на висому кони кремезний хлоп, в чорному жулані перепоясаний широким ременем із сирої шкіри, лице темне як у цигана, з великою чорною бородою, з маленькими бистрими очима, жевріючими як у кота, але косоокий, так що цим зизоватим поглядом брав тебе наче на два шила і хотів ніби проколоти чоловіка огидливими сліпаками наскрізь із обох боків.

Як його лише козак Семен побачив, почервонів увесь наче мак полевий, жили набіглн йому кровою на чолі, а очи запалали йому таким гнівом, що аж мені самому було лячно.

— Бог дав мені його! Бог дав мені його! — викликнув голосно тай валить із конем просто на жида.

Жид глядів більше на наш коні, як на нас. Щойно, коли Семен так крикнув і до нього підїхав, що своїм коліном майже доторкався його коліна, підвів очі на козака.

— Кара Мордах! Кара Мордах! — скрикнув тепер Семен. — Поганський сину! Собако! Знаєш ти мене? Знаєш Бедришка?

Жид затрясса, поблід і в несподіваному жаху подався взад коня. Але в цей самий мент козак хап! його за горло і так страшно стиснув, що малі оченята жида кровю набігли і висадилися на верх як голки. Жид аж захарчав, але в цюж хвилину як мав плетений канчуг у руці, так ним із усієї сили вдарив коня, що на ньому сидів Семен. Свиснула плетениця в воздусі наче змія й наче змія звинулася на кони. Кінь запищав із болю і страху і наче бішений кинувся великим скоком на бік. Семен упав на землю. Жид затяв плетеницею свого бахмата і давай тікати чвалом. Як вихор ніс за собою куряву і пропав із очий наче в темній хмарі.

Семен зірвався на ноги, струтив мене з свого козацького коня наче киюску на землю, замахнувся на кульбаку, не сказав ні словечка і стрілою пустився за жидом.

Стільки я бачив його і чув, що свист пущений з луку... Зірвався в гору високий другий туман куряви і закрив Семена й коня. Остав я сам на дорозі, а Семенові коні тимчасом почвалали на поля. Не знав я що діяти, чи ловити коні, чи ждати на Семена — стояв я мов дурний із жаху й цікавости, очи впялив у хмари куряви, що втікали все дальше, все дальше, все дальше, аж опали поза горами.

(Дальше буде)

ДОПИСІ.

НЮ ЙОРК.

Спростованне.

В ч. 290 „Свободи" з 13. с. м. в рубриці „З Українського життя в Ню Йорку" поміщено новинку в котрій розказано, будь то в Народнім Домі в Ню Йорку були дня 29. падолиста збори шеровців, де п. Матлаєви, — коли він виступив з думкою відмінною від п. Добрянського — не лиш відібрано голос, але й виведено зі салі та побито в коритари „Народного Дому".

Се донесенне є так невірно сконструоване, що я яко голова „Союза Народнього Дому" в Ню Йорку, котрий проводив згаданим зборам шеровців, приневолений просити Хвальну Редакцію помістити се спростованне.

1. Збори шеровців „Союза Народнього Дому" відбулись не в „Народнім Домі", а в церковній галі.

2. Матлай не виступив з думкою, відмінною від п. Добрянського, але говорив около 20 мінут на иншу тему, кидаючи закид „нечистих рук" на адресу деяких поіменно неназваних осіб.

В весь час його промови п. Матлай говорив без перешкоди.

3. На се збори шеровців окремою ухвалою зажадали від п. Матлая, щоби він дав докази на закид „нечистих рук". В тій цили уділено йому 10 мінут часу. П. Матлай забрав тоді знов голос і говорив около 15 мінут на цілком иншу тему. Яко голова я звертав йому увагу, що час минає, а він не говорить до річи. Тоді збори знетерпеливлені очевидною обструкцією повзяли ухвалу, що п. Матлай має або сейчас дати докази (факти) або опустить салю зборів — тим більше, що він особисто не є шеровець. П. Матлай втретє забрав слово і знов яких 5 мінут говорив.

4. Сим п. Матлай так розярив присутних, що счинився заколот і особиста сварка між ним а близькими до нього участниками, серед якої його обиджені викинули його за двері. Се сталось так нагло, що я не був в силі інтервенювати. Жалую лиш, що я справді не відібрав п. Матлаєви голосу.

5. Що сталося на коритарі, не знаю, бо я, як голова зборів мусів успокоїти салю і дальше вести збори.

Василь Лазута,
голова „Союза Українського Народнього Дому".

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

УПАДОК АВТОРИТЕТУ.

(З львівського Діла).

Повоєнна Европа переходить крім ріжних чисто економічних та політичних кріз, одну наскрізь моральну кризу: розчарування в авторитеті влади. Розпутані війною пристрасти домагались міцнійшої руки, ніж у нормальних часах; уява громадян, що стежили кілька літ за воєнними подіями, почувала щораз більшу потребу якоїсь незвичайної сили, окрашеної авреолею геройства. Не диво, що коли старий суспільний устрій рахитувався, до влади доходили ті, що вміли найкраще впливати на уяву маси.

Та досить було кількалітнього досвіду, щоби побачити, що нинішні умовини розвитку держави відбігли далеко від тих часів, коли тверда рука одного володаря і один людський мозок міг управляти великими просторами та міліонами людий. Люди, що перебрали керму в державах по суспільнім землетрусі, могли вдержати суспільну рівновагу лише ціною обмеження свободи громадян. І сам добробут та розвиток держави ставав щораз більше непевним. Народ, прохолонувши з першого захоплення своїм непохитним провідником, тратив пошану для того самого авторитету, якому ще недавно корився без застережень. Таким робом повторяється ще раз той самий процес, який довів до банкроцтва довголітніх монархій і став товчком до революційних переворотів.

Крім Франції та Англії, де війна не захитала основами державного життя, майже всі европейські держави терплять нині на затяжну недугу — знесилення диктатури. Одні починають бути нею невдоволені і вітхають до демократичних вольностий, инші живуть оманою, що зріст сили народу прийшов би щойно тоді, коли явився би новий ідеальний диктатор-„самодержець", сильнійший за теперішню владу. Досить кинути дним поглядом на події в Італії, Еспанії, С. С. С. Р., Польщі, Туреччині, а навіть Німеччині, щоби ствердити: в якій мірі кожна з цих держав переходить болісний процес зневіри в авторитет, туги то за ним, то за демократичними правами і бунту проти влади, яка надто дорогою ціною дає своїм громадянам „свободу".

Без огляду на велику перемогу при голосуванні над довірям для італійського уряду становище Муссоліні стає щораз меньше певним. В Італії бачимо перші спроби організованої парляментської опозиції на чолі якої стоїть старий дипльомат Дхолітті. Вже сам факт, що Муссоліні мусить щораз частійше вбиратись у тогу демократа та конституціоналіста, є найкращим засудом для його режиму. Як далеким є таке становище від його оклику з перед двох літ: „Коли захочу — оберну парлямент у касарню". Зоря еспанського диктатора по невдачах у Мароку збліда давно; щораз частійше говорять в Еспанії про поворот до цивільної влади. Ще яркійше виступає згаданий процес у Туреччині. Уемаль Паша володів на протязі кількох літ краєм як необмежений пан. Його заслуги для народу мабуть більші, ніж якогонебудь иншого сучасного дипльомата. А проте анґорський парлямент з ролі безвладного партійного клюбу вертається до свого справжнього становища; диктатура не вдержується і опозиція проти неї зростає на впливах.

Історія правління на просторах С. С. С. Р. є надто добре всім відома, щоби збирати докази на це: завдяки яким чинникам вдержалась диктатура пролетаріяту. Розчарування в царській владі, яка виявилась трухлявою, зродило потребу віри в нову всесильну руку. Вся польська політика останньої доби йде під знаком туги за „сильною, непохитною владою". Німеччина не в силі найти рівноваги від менту, коли на місці кайзера не став хтось, хто міг би в якійнебудь формі заступити його авторитет.

І всі зусилля новоутворених державних орґанізмів ідуть на зродження сили та авторитету. А їх розчарування та невдачі мають своє джерело у переплутанні сили з насильством, а насильства з авторитетом. Що таке насильство. Це фізичне знаряддя авторитету. А авторитет є моральною підоймою насильства. Насильство це всі матеріяльні засоби — від заліза до грошей — якими держава робить своїх підданих слухняними. Авторитет це престіж завдяки якому люди признають державі право наказувати собі і находять у ній такі високі прикмети, як розум, справедливість, чесність. Сила, якої не признають, законно вироджується в тиранію. Ознакою сучасної історії є те, що насильство держави зростає тим більше, чим більше зменшується її авторитет. Скрізь домагаються сильної держави. І саме ці зростаючі домагання сили є найкращим доказом безсилля. Найбільшою недостачею сучасних держав є те, що вони є занадто сильні супроти своїх громадян, себто те, що мусять користуватися надто різкими засобами для вдержання своєї рівноваги. А це значить, що їм бракує не сили, а пошани, справедливости, моральної величі, — престіжу та авторитету.

А щоби заступити ці недостачі, сила вироджується в насильство. Держави та народи виховувані в такій атмосфері годують себе отрутою, яку раніше, чи пізнійше орґанізм мусить зі себе викинути або від неї згинути.

КАЛЄНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОД. СОЮЗА НА 1925 РІК

Вже сам зверхний вигляд нового календаря У. Н. С. на 1925 р. манить своєю красою. Під зглядом технічного зладження він справді артистично викінчений. На окладинці красуються українські вишивки, а в середині повно дуже гарних друкарських прикрас.

Зміст календара ріжноманітний. У ньому подано короткий начерк історії і розвою У. Н. Союза, причина великого зросту і величний стан нашої організації. Відтак слідує цілий ряд коротких розвідок з нашої і чужої історії, життеписі визначних людий, статті на сучасні теми і т. п. Крім того є декілька віршів і дві повістки, а саме довша повістка Ф. Дудка і коротенька М. Бурлаки. Повістка „Чорний Крук", написана дуже гарною мовою і зворушує читача своєю козацькою традицією та описом переживань під московською кормигою.

Оповіданне „Похорон" зложене на підставі події із часів Махнівщини.

Цілий календар вельми цікавий і повинен вдоволити хоч як вибагливих читачів.

Ціна усього 50 центів.

ПЕРШИЙ ДІМ „ПРОСВІТИ" НА ВОЛИНІ.

Львівський Новий Час пише:

Немає то гірше, як тинятися по чужих хатах. А ще гірше, коли хати зовсім немає, коли людина ховається по норах, по воєнних ямах, та й з них її виганяють, бо це „воєнна добич". І це останнє знає дуже добре наш народ, що вздовж Ризької лінії по цей бік, а ще краще знає Волиняк і Поміщук, яких вигнала була колись з власного гнізда царська нагайка, які осталось біженцями по далекім Сибіру, які повертали домів і замісць привітного свого гніздочка-хати, застали купу румовища або тільки місце поросле бурянами. Багато дехто тільки не знає ще й досі, що не тільки одна людина, але й громада без хати жити не може. Поволі тільки вчить наш народ біда та нужда, поволі назріває свідомість, що один в полю не воїн, що за спільне добро гуртом працювати й боротися треба, що й цей гурт потрібує хати.

І ото почались то тут, то там, і на нашій Волині й Холмщині заходи, щоб збудувати свою громадську хату. Готовляться до цього і міста й містечка і села, почалась в цім напрямі праця і в Рівнім. Дня 10. серпня відбулась святочна закладчина дому „Просвіти".

Зібралась рада Т-ва, комітет будови дому, представники з инших місць, зійшлись просвітяне й так народу чимало, прийшли священики і почалось богослуження. вяСто випало дуже гарно і радісно була на душі і якийсь сум перебивався крізь радість. Бо як не радуватися, коли бачиш на святі „Просвіти" так багато народу, — коли бачиш в гурті і селян і міщан і робітників і таки чимало інтелієнції і духовенства, — коли чуєш в богослуженню і проповіді свою рідну мову, — коли взагалі почуваєш, що ти є на закладчині дому „Просвіти", та ще й першого такого дому на землях Волині, Полісся, Холмщини й Підляша! І якже не пробиватись буде крізь цю радість смуток, коли запитаєшся: а де жті всі люди, коли треба умів і рук при праці одинокого культ.-освітного в нас Т-ва? — Де є та конечна, спільна, гармонійна праця на тім благодатнім полі тих ріжних верств нашого громадянства? — Чому так мало чується по наших церквах нашу рідну мову? — Чому тільки одна „Луцька Повітова Просвіта" прислала свого представника на це велике свято, чому тільки один представник, посол з Холмщини, прибув на те свято? А при сучасних умовах це один з ріжних випадків, де могліб зіхатися, себе пізнати, підпомагати собі в спільній праці, в спільних змаганнях наші люде з ріжних кінців наших земель. І разом з цим родилось бажання, щоб на будуче не заколочували радости ті питання, щоб в майбутнім щез той страх за своє особисте існування, що наповняє слабі душі людей і є головною причиною прикрих питань.

ОРГАНІЗОВАННЄ УКРАЇНСЬКОГО МІСТА.

Віче в справі опіки над ремісничою і промисловою молодю

Заходом Комітету Опіки над українською ремісничою і торговельною молодю скликано 30 падолиста с. р. у великій салі Народного Дому у Львові віче для справи, яку поклав собі за мету названий комітет. На віче явилось біля 500 осіб, головно з кругів львівського міщанства. Вічі відкрив Кекес. Головою віча вибрано голову Комітету інсп. І Ліщинського, секретарем Похмурського, а до президії п. Чорнія і Лаврова. Реферат про вагу фахового просвіченого, національно свідомого й професіонально организованого ремісничо й торговельного стану виголосив др. Степан Біляк. У своїму рефераті він торкнувся спершу загальної психіки нашого громадянства вихованого австрійською політикою, що бачила в Галичині лише резервуар бюрократичної сили. Українська інтелігенція а за нею й инші кляси давали свої діти виключно до середніх клясичних шкіл і цілком легковажили практичну освіту. А коли й бралися Українці до ремісництва чи торговлі, то з дебільша національно для нас пропадали, бо ними ніхто з нас не опікувався; нині такі ренеґати є найкращими синами у польських проф. міщанських орґанізаціях. Референт накреслив плян переведення послідовної акції в напрямку популяризації гасла звороту до практичних професій та иншої дбайливої опіки над молоддю, яка посвячується цим практичним званням. Цією акцією мусить зайнятися Комітет складений в першій мірі з представників найбільш заінтересованих кол, себто українського міщанства („Міщ. Брацтво", „Зоря", „Техн.. Т-во Праця", „Н. Торговлі", „Труд" „Т-во поширення українського промислу", „Т-во українського купецтва" і н.) Комітет має уладжувати для молоді фахові і доповняючі курси й відчитн творити бурси й приюти для ремісничих вихованків і вести моральний нагляд над усією українською ремісничою і промисловою молодю у Львові. За почином Комітету мають утворитись такі комітети, крізь по провінціональних містах. Зокрема У.П.Т. повинно звернути більшу увагу на фахове шкільництво стояти в кооперації з Комітетом.

У дискусії забирали голос між иншими: пп. Стефанівський, Березовський, Пастернак, Зубач, Беньовський, Синюта й ин. Ухвалено слідуючі резолюції:

1) Віче українського міщанства у Львові домагається, щоб відкликано закриттє української доповняючої ремісничої школи у Львові.

2) Домагається заснуваня публичної промислової і торговельної школи з українською мовою навчання у Львові;

3) Взиває українське громадянство м. Львова і краю **звернути увагу на розвиток рідного промислу, ремесла й торговлі, спрямовуючи на них талановиту молодь з відповідним підготуванием;**

4) Взиває українське громадянство прийти з матеріяльною і моральною допомогою ремісничій і торговельній молоді.

5) Висловлює подяку „Міщ. Брацтву", „Зорі", „Українській ремісн.-промисловій Бурсі" і У.П.Т. за дотеперішні заходи для добра ремісничої молоді і взиває їх створити спільний комітет при співучасти заінтересованих українських Товариств і інституцій для опіки над тою молодю.

(Діло)

ДРІБНІ ОГОЛОШ[ЕННЯ]